

культурная программа гарантирует позитивное мировосприятие и здоровье личности, успешную регуляцию деятельности индивида и социума в противостоянии Хаосу и сохранении целостности и незыблемости всего мира и каждой его клеточки – человека (5).

Список использованной литературы:

1. Триандис Гарри С. Культура и социальное поведение : учеб. пособие / перевод В. А. Соснин. – М. : ФОРУМ, 2007. – 384 с.
2. Осорина М. В. Секретный мир детей в пространстве мира взрослых / М. В. Осорина. – СПб. : Питер, 2000. – 288 с.
3. Пропп В. Я. Исторические корни волшебной сказки / В. Я. Пропп. – Л., 1946 ; Еремина В. И. Ритуал и фольклор / В. И. Еремина. – Л., 1991 ; Юдин Ю. И. Русская бытовая сказка / Ю. И. Юдин. – М., 1993 и др.
4. Адоньева С. Б. Фольклор: социальное действие и коммуникативный акт. Опыт междисциплинарного подхода / С. Б. Адоньева // Рабочие тетради по компаративистике. Вып. 3–4. – СПб. : Изд. СПбГУ. 2001.
5. Хейзинга Й. Homo ludens. Опыт исследования игрового элемента в культуре: Самосознание европейской культуры XX века: Мыслители и писатели Запада о месте культуры в совр. об-ве / Й. Хейзинга. – М. : Политиздат, 1991. – 80 с.

Анотація

Є.В.Конькіна

Виховання культури здоров'я дошкільника засобами фольклору

У статті аналізуються можливості різних фольклорних форм: колискової, казки, у вихованні культури здоров'я дошкільника.

Ключові слова: культура, здоров'я, культура здоров'я, традиція, етнокультурне середовище, мультикультурний освітній простір.

Summary

Ye.V.Kon'kina

Teaching of Culture of Schoolchild's Health by Means of Folklore

In article possibilities of various folklore forms are analyzed: a lullaby, fairy tales, in education of culture of health of the preschool child.

Keywords: culture, health, culture of health, tradition, the ethnocultural environment, multicultural educational space are considered.

Дата надходження статті:

„17” серпня 2011 р.

УДК 37(477)(09)

Н.А.КОРНІЄНКО

*магістр
(м.Київ)*

Психологічні аспекти педагогічної спадщини В.О.Сухомлинського

У статті розкривається суть психологічних аспектів педагогічної спадщини В.О.Сухомлинського.

Ключові слова: аспект, виховання, засоби, сприймання, мислення, закономірності.

Особливе місце в історії української педагогічної науки належить В.О.Сухомлинському, ім'я якого відоме не тільки в нашій державі, а й далеко за її межами. Педагогічна спадщина В.О.Сухомлинського багатогранна й багатовекторна. В ній кожен може знайти відповідь на питання, які стосуються проблеми навчання, виховання, формування особистості дитини. Метр педагогіки неодноразово наголошував, що найголовнішим у його житті була любов до дітей: щоб любити дитину, треба її знати.

Він зазначає, що немає дитини абстрактної. Кожна дитина – це унікальний світ, який потребує від вихователя розуміння і нестандартного педагогічного підходу. Інакше не можна перебороти формалізм у вихованні та навчанні. „Знати дитину – це та найголовніша точка, де стикаються теорія і практика педагогіки, де сходяться всі нитки педагогічного керівництва колективом” [2, с.35].

У монографії „Духовний світ школяра” В.О.Сухомлинський дає ґрунтовну характеристику інтелектуального, морального, естетичного становлення особистості дитини на різних вікових етапах її психічного життя, особливо звертає увагу педагогів на специфіку виховання і навчання хлопчиків і дівчаток, їх емоційний світ.

Він наголошував, що емоційне виховання починається з розвитку культури відчуттів і сприймань. Завдяки цим психічним процесам породжуються почуття й переживання. Протягом

усього життя людини чуттєве сприймання є тим провідником, який впливає на її внутрішній світ, духовний розвиток. Тому завдання педагога вчити дітей помічати найменші, найтонші зміни в природі

Спостереження за природними явищами в початковій школі – могутній фактор розвитку дитини. Із спостережень не тільки черпаються знання, завдяки спостереженням вони застосовуються як інструменту праці. Якщо повторення – мати навчання, то спостереження – мати осмислення й запам'ятовування знань. Спостережливий учень ніколи не буває невстигаючим. У початкових класах спостереження необхідні дитині, як сонце, повітря й волога необхідні рослині. Чим більше треба дитині осмислити й запам'ятати, тим більше їй необхідно побачити взаємозв'язків у навколишній природі. Із цього видно, що розвиток мислення і пам'яті тісно пов'язаний із розвитком органів чуття й сприймання. Виховуючи учнів початкової школи, В.О.Сухомлинський вчив їх бачити в звичайному – незвичайне, шукаючи й відкриваючи причинно-наслідкові зв'язки.

Розвиток органів чуття і сприймання безпосередньо залежить від рівня розвитку уваги школяра. Для багатьох учителів, а особливо початкових класів, питання виховання і розвитку уваги – одне з найскладніших у педагогічній практиці. Керування увагою – одна з найтонших і й ще малодосліджених сфер педагогічної праці. Щоб впливати на увагу, треба глибоко знати психічні особливості дітей, їх вікові особливості. Багато років роботи в школі переконали В.О.Сухомлинського в тому, що оволодіти увагою дітей можна, створивши, утвердивши, зберігши її певний внутрішній стан – емоційне піднесення, інтелектуальне натхнення, його неможливо створити на самому уроці, наприклад, тільки вдало дібраними засобами унаочнення. Цей стан залежить від культури думки й почуття, світогляду учня. Оволодіння увагою – тонкий, багатогранний вплив педагога на мислення дитини. На думку В.О.Сухомлинського, мимовільна увага має поєднуватися з довільною. Таке поєднання виникає тоді, коли учень, слухаючи, думає. А це можливо лише за умови, коли в свідомості є „приманка для мислення” – учневі вже дещо відомо про той предмет, який розглядається на уроці. Чим активніша думка в процесі сприймання навчального матеріалу, тим легше учневі навчатися. Загальновідомо, що інтерес до предмета й увага учнів збільшуються засобами унаочнення. Але унаочнення як принцип навчання має ширше значення. Якщо ж вбачати в наочних посібниках тільки засіб збудження уваги учнів, то це загрожує примітивізмом і в навчанні, і особливо в розумовому вихованні. Наочний образ предмета може сам собою привернути увагу на тривалий час, але мета застосування наочності полягає зовсім не в тому, щоб на весь урок привернути увагу учня – унаочнення на уроці потрібне для того, щоб на певному етапі пізнання діти відволікалися від образу, прийшли до узагальнюючої істини, закономірності.

Застосування засобів унаочнення потребує великої науково-педагогічної підготовленості вчителя, знання психології дитини, процесу оволодіння знаннями. По-перше, треба пам'ятати, що унаочнення – це загальний принцип розумової праці маленьких школярів; це – сила, яка розвиває уважність, мислення, вона надає емоційного забарвлення пізнанню. По-друге, застосовуючи унаочнення, треба замислюватися над тим, як від конкретного перейти до абстрактного, на якому етапі уроку засіб унаочнення перестане бути необхідним, коли учні вже не повинні звертати на нього увагу. Це дуже важливий момент інтелектуального виховання: засіб унаочнення потрібен лише на певному етапі активізації думки. По-третє, поступово треба переходити від натуральних до образотворчих засобів унаочнення, а згодом – таких, які дають символічне зображення предмета, явищ. По-четверте, від образотворчого унаочнення необхідно поступово переходити до словесно-образного. Словесний образ – це крок на шляху переходу від мислення формами, звуками, фарбами і відчуттями до мислення поняттями. По-п'яте, засіб унаочнення має бути таким, щоб діти звертали увагу на найголовніше, найсуттєвіше.

Особлива роль у педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського серед усіх пізнавальних процесів належить мисленню і мові. Для розумового розвитку дитини він радить проводити спеціальні уроки мислення вже в дошкільний період. З початком занять у 1 класі вони стають частиною розумового виховання. Урок мислення – це і живе, безпосереднє сприймання образів, картин, явищ, предметів навколишнього світу, і логічний аналіз, здобування знань, розумові вправи, з'ясування причин і наслідків. Якщо ви хочете, пише відомий педагог, щоб навчилися мислити ваші „тугодуми”, „приведіть їх до такого джерела, яке відкривало б ланцюг явищ, аби наслідок одного ставав причиною – другого. Справа в тому, що в сув'язі явищ одне за одним ідуть відкриття, перед дитиною ніби спалахують вогники думки, вони стимулюють рухливість розумових процесів. Розумовий розвиток дитини можливий за умови врахування індивідуальних особливостей її мислення. В.О.Сухомлинський стверджує, що є два основні типи людського мислення – логіко-аналітичне, або математичне, й художнє, або образне. Він радить зібрати своїх майбутніх першокласників вересневого дня і піти з ними в осінній ліс. Саме там педагог побачить малюків з цими двома яскраво вираженими типами мислення. Наприклад, дитина звернула увагу на кущ

шипшини, густо всіяний червоними ягодами й срібними краплинами роси; крім цього куша, дитина більше нічого не бачить, увесь світ краси для неї – у цьому творінні природи.

Це найхарактерніші риси художнього, чи образного, сприймання навколишнього світу. Діти, яким воно притаманне, з інтересом і захопленням розповідають проте, що вони бачать, мислячи картинами, образами, барвами, звуками, рухами; вони дуже чутливі до музики навколишньої природи, взагалі до краси. В їхньому сприйнятті ніби переважає емоційний елемент, вони більше пізнають серцем, аніж розумом. Діти з яскраво вираженим художнім мисленням охоче вивчають літературу, люблять читати, захоплюються поетичною творчістю. У засвоєнні математики такі учні мають значні труднощі або й не встигають з цього предмета.

Для інших дітей ніби й не існує гармонії краси. Вони запитують: а чому це на заході сонце стає червоним? Куди воно ховається на ніч? Чому одні листки стають восени червоними, інші – оранжевими, а ще інші – жовтими? Чому листя на дубі аж до приморозків зелене? Перед поглядом цієї дитини відкривається передусім не образний, а логічний, причиново-наслідковий аспект світу. Це логіко-аналітичне, або математичне мислення. Діти, яким воно притаманне, легко помічають причиново-наслідкові зв'язки й залежності, схоплюють думкою коло предметів і явищ, об'єднаних тим чи іншим зв'язком. Ці учні легко абстрагуються, з цікавістю вивчають математику та інші точні науки. Логічний аналіз із абстракцій для них такий же цікавий, як і яскраві образи для дітей з художнім мисленням. Ці два типи мислення існують об'єктивно, вчителів треба знати, який тип переважає в кожній дитині, що важливо для правильного педагогічного керівництва розумовою працею. Вчити мислити, розвивати мислення – означає розвивати в дитини обидві розумові сфери: образну та логіко-аналітичну, не допускати однобічності, але водночас уміло спрямовувати розумовий розвиток у русло, яке найбільше відповідає її природним нахилам. Мислення дітей відрізняється також темпом розумових операцій, швидкістю думки. В одних дітей думка дуже жвава. Щойно дитина думала про те, як бджілка збирає нектар з квітки, але ось вчитель показав складну будову квітки – і думка дитини легко переключиться на інший об'єкт. В іншій дитині, якщо думка зосереджена на чомусь одному, їй важко переключитися на інше. Вдумуючись в одне, вона забуває про інше. Іноді, вчитель помиляється/ приймаючи цю особливість мислення за аномалію в розумовому розвитку. Уповільненість розумових процесів трапляється як у дітей з образним мисленням, так і в дітей з чітко вираженим логіко-аналітичним мисленням. Не розібравшись, учителі нерідко роблять неправильні, поспішні висновки щодо розумового розвитку дітей. Особливих прикрас завдають непорозуміння з дітьми, в яких розумові процеси уповільнені. Незрідка це розумні, кмітливі діти, але повільність, млявість їхнього мислення дратує педагога; через що дитина нервує, а часто взагалі перестає міркувати. Все це треба побачити, пізнати до початку навчання. Вивчити особливості мислення дитини незрівнянно легше тоді, коли навчання ще не почалося. Василь Олександрович радить учителям, які працюватимуть з першим класом: протягом року здійсніть двадцять-тридцять мандрівок у природу, де діти захоплюватимуться, переживатимуть почуття подиву перед її красою і водночас мислитимуть, аналізуватимуть.

Природа мозку дитини потребує, щоб її розум виховувався серед природи, щоб думка переключалася з наочного образу на „обробку” інформації про цей образ. Якщо ж ізолювати дітей від природи, якщо з перших днів навчання вони сприймають тільки слово, то клітини мозку швидко стомлюються і не справляються з роботою, яку пропонує вчитель. Ось де причина того явища, з яким багато вчителів часто зустрічаються в початкових класах: дитина немовби уважно слухає, але не сприймає жодного слова, бо педагог розповідає і розповідає. У цьому разі учневі треба думати над правилами, розв'язувати задачі – все це абстракції, узагальнення, немає живих образів, мозок стомлюється і виникає відставання.

Ось чому треба розвивати мислення дітей, зміцнювати розумові сили дитини серед природи, бо це вимога природних закономірностей розвитку дитячого організму наголошував великий педагог – В.Сухомлинський.

Список використаних джерел та літератури:

1. Педагогіка В. О. Сухомлинського – педагогіка ХХІ століття // Педагогіка і психологія. – 2000. – № 1. – С. 3.
2. В. О. Сухомлинський про виховання особистості в колективі // Максимілюк С. П. Педагогіка : навч. посіб. – К. : Кондор, 2005. – 667 с.
3. Педагогічна культура вчителя як основа його професійної компетентності у творчій спадщині В. О. Сухомлинського // Педагогіка і психологія. – 2006. – № 3. – С. 13.
4. Ідеї В. О. Сухомлинського в системі професійно-технічної освіти // Проф.-тех. освіта. – 1999. №3. – С. 49.
5. Ідеї свободи у поглядах В. О. Сухомлинського // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 4. – С. 106.
6. Вимоги до професійної культури вчителя в педагогічній спадщині Сухомлинського В. О. // Педагогіка і психологія. – 2004. – №1. – С. 21.

7. Питання педагогічної майстерності в теорії і практиці В. О. Сухомлинського // Рідна школа. – 2004. – № 3. – 3 с.

8. Елементи педагогічної діагностики у творчій спадщині В. О. Сухомлинського // Рідна школа. – 2004. – №3. – 7 с.

Анотація

Н.А.Корниенко

Психологические аспекты педагогического наследия В.А.Сухомлинского

В статье раскрываются психологические особенности педагогического наследия В.А.Сухомлинского.

Ключевые слова: *аспект, воспитание, средства, восприятие, мышление, закономерности.*

Summary

N.A.Korniyenko

Psychological Aspects of V.O.Sukhomlyns'kyi's Pedagogical Heritage

Psychological peculiarities of V.O.Sukhomlyns'kyi's Pedagogical Heritage have been revealed in the article.

Key words: *aspect, teaching, means, perception, thinking, regularities.*

Дата надходження статті:

„2” вересня 2011 р.

УДК 37.013.41

О.М.КОЧЕРГА,
викладач-методист
(м.Прилуки)

Підготовка студентів до роботи з батьками як важлива складова професійної підготовки вчителя початкової школи в умовах модернізаційних змін

В статті розкривається актуальність проблеми підготовки студентів до роботи з батьками учнів як однієї з важливих складових професійної діяльності вчителя початкових класів, здійснюється аналіз системи підготовки студентів педагогічного коледжу з даного напрямку. Автор спирається на теоретичні розробки і практичний досвід видатного педагога Василя Олександровича Сухомлинського, який особливу увагу приділяв проблемі єдності у роботі школи і сім'ї та їх впливу на розвиток особистості дитини.

Ключові слова: *модернізація освіти, професійна підготовка, форми роботи школи з сім'єю, педагогічна культура батьків.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... На сучасному етапі суспільного життя та своєї власної історії освіта стає не тільки найважливішою соціальною сферою, але й у прямому сенсі найважливішою економічною галуззю. Перспективи зростання благоустрою нашої країни – на шляху збільшення значимості людського капіталу, а значить, значимості української освіти. Цей шлях стає реальним тільки при масштабній модернізації вітчизняної системи освіти.

Модернізація – це зміна у відповідності з потребами та вимогами сучасності. Головною метою модернізації освіти є забезпечення її високої якості, побудова ефективної освітньої системи з дієвою економікою та управлінням, яка відповідає запитам сучасного життя та потребам розвитку країни, повернутої обличчям до інтересів особистості, суспільства, держави.

Система нашої освіти все ще суттєво відстає від сучасних вимог і тому потребує глибокої модернізації. На даний момент, коли ситуація у країні втратила певну стабільність, модернізація, не тільки у питаннях освіти, стає можливою, а головне необхідною. На сьогодні модернізація української освіти має, по суті, три сенси, три виміри [3].

1. У історичному плані модернізація української освіти представляє собою логічне, закономірне завершення освітніх реформ останніх років. У силу багатьох причин не вдалося провести комплексне, усестороннє оновлення освіти. Потрібно ще створити багато нормативно-правових та організаційно-економічних механізмів, щоб у повній мірі реалізувати процес модернізації.

2. У плані реконструкції, відновлення освітянської гілки модернізації потрібно подолати наслідки загальносистемної соціально-економічної кризи, яка може поставити цю галузь на грань виживання, а педагогічний корпус – за межу бідності. Тут постають величезні завдання по оздоровленню та розвитку сфери освіти, які потребують напружених зусиль держави, суспільства та самої системи освіти, інтенсивної та динамічної мобілізації її зовнішніх та внутрішніх ресурсів.